

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Ekonomist
Modul: Organizator poslovanja in trženja

BLAGAJNA VZAJEMNE POMOČI

Mentorica: mag. Romana Fišer, univ. dipl. ekon.
Lektorica: Ana Peklenik, prof. slov.

Kandidatka: Irena Lotrič

Kranj, september 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici mag. Romani Fišer za pomoč in smernice pri pripravi diplomske naloge.

Hvala podjetju Domel, ki mi je omogočilo študij ob delu.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ani Peklenik, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Hvala tudi moji družini za podporo in spodbudne besede.

IZJAVA

»Študentka Irena Lotrič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Romane Fišer.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

»Denar je sveta vladar,« je star pregovor, ki ga pogosto slišimo. Vedenje o tem, kako je denar sploh nastal in kako z njim ravnati, nam ni položeno v zibelko, naučiti se moramo sami. Kako ravnati z denarjem, da bi ga vedno imeli dovolj za svoje potrebe, je vprašanje, ki si ga zastavi veliko ljudi, nekaterim ga uspe pridobiti veliko, drugim premalo. Znanje, iznajdljivost in včasih tudi sreča so potrebni pri premagovanju denarnih rešitev. Če denarja ni dovolj, je treba zagotoviti sredstva na druge načine. Najbolj razširjen način je najem posojila, saj za varčevanje pogosto zmanjka časa. Če najamemo posojilo pri banki, bomo za prejeta sredstva morali plačati tudi obresti in stroške. Vrnemo veliko več denarja kot smo ga prejeli, zato je treba dobro pregledati ponudbo kreditiranja in se šele potem odločiti.

V podjetju Domel že dolga leta deluje blagajna vzajemne pomoči prav z razlogom, da svojim zaposlenim omogoči čim lažje premagovanje denarne stiske. Posojilo, ki ga najamejo zaposleni, včlanjeni v blagajno vzajemne pomoči, je brezobrestno. A tudi za njeno delovanje, ki so se od začetka delovanja že nekoliko spremenila. Treba jih je pregledati in ponovno določiti, da bo Blagajna vzajemne pomoči lahko nemoteno delovala.

Pri poslovanju blagajne vzajemne pomoči moramo slediti pravilom, kot jih določa zakon o blagajniškem poslovanju. Dobro poznavanje blagajniškega poslovanja je torej za delovanje Blagajne vzajemne pomoči nujno potrebno.

KLJUČNE BESEDE

- bančništvo
- blagajna vzajemne pomoči
- blagajniško poslovanje
- krediti
- pravilnik

ABSTRACT

“Money makes the world go round” is an old saying that we often hear. But how did money appear and how should we treat it? This piece of skill is not given by nature; we have to master it on our own. How should we treat money for us to be always able to satisfy our needs? This is a question set by many. Some people succeed in acquiring big amounts, whereas others cannot meet their needs. Knowledge, ingenuity and at times luck are all factors imperative at overcoming money issues. If money is scarce, financial means ought to be obtained in other ways. The most popular means is taking a loan, since saving money is too time consuming. If we take a loan at a bank, we will have to pay interest and costs of a loan. This in turn means we get to return much more money than we received. Therefore, it is a must that we inspect the loan offer carefully and make a decision only after that.

In the company of Domel, a project called Mutual Help Fund was launched years ago. Its main intention is to aid Domel’s employees in getting through financial difficulties. A loan, taken by the employees affiliated with the Mutual Help Fund, comes with no interest. Still, for the Mutual Help Fund to work properly, rules are needed, and they have already been changed a few times. They need to be revised and defined again so that the Mutual Help Fund will function accordingly.

At operating of the Mutual Help Fund we have to follow the rules, specified by the Law of Fund Operating. Therefore, being well acquainted with the Fund operating is vital for the required functioning of the Mutual Help Fund.

KEYWORDS

- Banking
- Mutual Help Fund
- Fund operating
- Loans
- Rule book

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilji naloge	1
1.3	Predstavitev okolja	1
1.4	Predpostavke in omejitve	2
1.5	Metode dela	2
2	ZGODOVINA DENARNIŠTVA IN BANČNIŠTVA	3
2.1	Zgodovina denarja	3
2.2	Denar na Slovenskem	4
2.3	Bančništvo na Slovenskem	7
2.3.1	Hranilnice	8
2.3.2	Kreditne zadruga.....	9
2.3.3	Banke v obliki delniških družb	11
2.3.4	Slovensko bančništvo danes	12
3	BLAGAJNIŠKO POSLOVANJE.....	14
3.1	Splošno o blagajniškem poslovanju.....	14
3.2	Ravnanje z gotovino.....	15
3.3	Prejemanje gotovine v blagajno	16
3.4	Izdajanje gotovine iz blagajne	17
3.5	Evidentiranje blagajniškega poslovanja	17
4	SPLOŠNO O KREDITIRANJU	19
4.1	Kreditiranje.....	19
4.2	Osnovna delitev kreditnih poslov	19
4.3	Kreditiranje prebivalstva	20
4.4	Najpogostejše oblike kreditov prebivalstva	21
5	BLAGAJNA VZAJEMNE POMOČI	23
5.1	Primer blagajne vzajemne pomoči v Domelu.....	23
6	PRAVILNIK BLAGAJNE VZAJEMNE POMOČI.....	30
6.1	Splošne določbe.....	30
6.2	Pogoji za včlanjevanje in prenehanje članstva	30
6.3	Pravice in dolžnosti člana.....	30
6.4	Sredstva blagajne vzajemne pomoči	31
6.5	Višina, rok izplačila in pogoji za pridobitev posojila.....	31
7	ZAKLJUČEK	33
	LITERATURA IN VIRI	36

KAZALO SLIK

Slika 1: Ponazoritev blagajniškega poslovanja	14
Slika 2: Vstopna izjava	24
Slika 3: Vloga za posojilo.....	25
Slika 4 Blagajniški izdatek	26
Slika 5: Transakcija za nakazilo.....	27
Slika 6: Transakcija za vračilo	27
Slika 7: Blagajniški dnevnik	28
Slika 8: Blagajniški prejemek.....	29

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Anketa o BVP	34
----------------------------	----

KRATICE IN AKRONIMI

BVP – Blagajna vzajemne pomoči

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

V življenju se skoraj vsi kdaj srečamo s pomanjkanjem denarja. Če nismo nikoli varčevali, se bomo morali zadolžiti, da uresničimo svoje cilje. Za varčevanje potrebujemo čas, pri zadolžitvi pa plačujemo obresti vnaprej prejete gotovine. V podjetju Domel imamo možnost koriščenja brezobrestnega posojila, ki deluje s ciljem izboljšati socialni položaj zaposlenih. Blagajna vzajemne pomoči, kot se imenuje sklad v podjetju, želi tudi izboljšati socialno klimo v družbi in s tem zaposlene motivirati za delo.

1.2 CILJI NALOGE

Namen diplomske naloge je predstaviti potek blagajne vzajemne pomoči v podjetju Domel in prenoviti zastareli pravilnik.

1.3 PREDSTAVITEV OKOLJA

Železniki so bili v zgodovini znani po fužinarstvu in železarstvu. Valvasor je v Slavi vojvodine Kranjske zapisal: »Ime Železniki se je rodilo iz kovinskega sadu, namreč iz Železa, ki nosijo po njem ime ne le v nemškem ampak tudi v kranjskem jeziku. Delijo pa se v dva dela, v Gornje in Spodnje Železnike, ki so četrte ure vsaksebi. So last deželnega kneza in imajo mnogo železa, iz njega pa vsake vrste orodje, zlasti obilno žebeljev. Mnogo tega železa izvozijo v Italijo, ker tod mnogo trgujejo z Italijani...« (Valvasor, 1972)

Z ugasnitvijo plavža je zamrlo tudi kovaštvo. Leta 1925 je Josip Boncelj opremil svojo obrtno delavnico s stroji za izdelavo kovinske galanterije. Deset let pozneje je to obrt prevzel Niko Žumer. Dejavnost je postala pomembna, potem ko je na lastno pobudo obrtno delavnico preoblikoval v kovinarsko zadrugo. Za idejo je pridobil še 15 naprednih Železnikarjev, ki so želeli, da kraj ponovno gospodarsko oživi. Na ustanovitvenem občnem zboru 27. aprila 1946 so pobudo uresničili. Datum pomeni rojstvo in mejnik sodobnega kovinarstva ter začetek industrializacije v Železnikih.

Na začetku so izdelovali mehanizme za registratorje in pisarniško galanterijo. Leta 1953 je bil izdelan prvi elektromotor. Leta 1954 se je zadruga preoblikovala v družbeno podjetje in je štela že 246 zaposlenih. Že leta 1958 so začeli izvažati elektromotorje na tuje tržišče, v Italijo in ZDA. Po priključitvi k Iskri leta 1962 se je začelo obdobje velikoserijske izdelave elektromotorjev, ki so jih prodajali na tuje trge. Maksimalno izkoriščanje proizvodnih kapacitet in doseganje kakovosti, ki je

zadovoljevala potrebe zahtevnih tržišč, sta prispevala, da je postala eden večjih izvoznikov v okviru Iskre.

Sledilo je obdobje mednarodnih kooperacij, ko je podjetje za izvožene izdelke dobavljalo belo tehniko in male gospodinjske aparate za domači trg. Prelomno je bilo leto 1975, ko se je začelo sodelovanje z nemškim podjetjem AEG na področju sesalnih enot. Leta 1991 se je podjetje osamosvojilo in se leta 1992 preimenovalo v Domel. Leta 1996 se je podjetje lastninsko preoblikovalo in postalo delniška družba. Želja po samostojnosti je vodila v ustanovitev družbe Domel Holding, v katero je pristopila velika večina zaposlenih. S svojim delovanjem je v dobrem desetletju postalo podjetje in edini lastnik vseh podjetij v skupini Domel, ki jih ima tudi v upravljanju. S širitvijo programa je ustanovilo še Invalidsko podjetje, podjetje na Kitajskem, Domel Energijo in v zadnjih letih 5 spin off podjetij. Podjetja so funkcionalna in lastniško povezana v skupino Domel.

1.4 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Predpostavljamo, da vsak kdaj potrebuje posojilo. Vsaka banka ga z veseljem ponudi pod določenimi pogoji. Predpostavljamo, da vsak posojilojemalec teži k čim manjši izgubi sredstev. Za bančno posojilo plačamo obresti, pri blagajni vzajemne pomoči (v nadaljevanju BVP) pa se obresti ne zaračunava, zato je za koristnika kredita veliko privlačnejša.

1.5 METODE DELA

V prvem delu diplomske naloge bo predstavljena zgodovina denarništva in bančništva. Osredotočili se bomo tudi na blagajniško poslovanje. Pregledali bomo tudi osnovne značilnosti kreditiranja.

V drugem delu bo podrobno predstavljeno delovanje BVP v podjetju in predstavljene nove določitve pravilnika BVP.

2 ZGODOVINA DENARNIŠTVA IN BANČNIŠTVA

2.1 ZGODOVINA DENARJA

Preden so ljudje poznali denar, so trgovali z barantanjem, med sabo so menjavali dobrine in storitve. Menjava deluje le, če imetnik enega predmeta hoče tisto, kar lahko ponudi drugi. Denar omogoči ljudem, da prodajo stvari za denar, nato pa denar zamenjajo za tisto, kar želijo.

Že v prazgodovinski dobi je bil človek pri delu navezan na pomoč sočloveka. Zato je hodil na lov v skupini, kar ga je varovalo in mu prinašalo več uspeha. Z izmenjavo predmetov, ki jih je ustvaril s svojim delom, je izrazil svojo medsebojno pomoč. Kot tretja stopnja medsebojne pomoči pa nastopi potreba, ki temelji na denarju, saj predmeti, ki naj bi jih zamenjali, niso enako pomembni, zato preprosta zamenjava ni več privlačna.

V začetku trgovanja in poslovanja so ljudje med seboj trgovali, tako da so izmenjevali predmete in živali. Pozneje so nekateri predmeti postajali vedno bolj priljubljeni in so pridobivali vedno večjo vrednost in pomen. Tako so dobivali denarni značaj.

Prve kovance pripisujejo lidijskemu kralju Krezu iz 6. stoletja pred našim štetjem. Kovati jih je dal iz elektrona, naravne zlitine zlata in srebra. Kovanci so bili obdelani samo z ene strani. Pozneje so se na kovancih pojavljale razne mitološke podobe in pomembni dogodki. Rimski cesar Julij Cezar, ki je živel med leti 100 in 44 pred našim štetjem, je dal na kovanec vkovati svoj portret, kar je pozneje postala vsesplošna navada. S propadom rimskega cesarstva se je začel srednji vek, ko so denar kovali različni izdajatelji. Vse do odkritja prekomorskih dežel je bilo v kovancih vedno manj žlahtnih kovin. Od takrat dalje pa so ponovno kovali boljši denar: v Benetkah »dukate«, v Firencah »florinte«, malteški vitezi pa »cekine«. Že okoli leta 1500 so se na Češkem in Tirolskem pojavili veliki srebrniki, ki jih poznamo kot »tolarje«, kar izhaja iz nemške besede »taler«. Ti so dali ime tako ameriškemu »dolarju« kot tudi našemu »tolarju« (Denar v Sloveniji, 2017).

Na naših tleh so najprej kovali denar Iliri in Kelti že v 4. stoletju pred našim štetjem po vzoru grških »drahem«. Ko so naše kraje zasedli Rimljani, je bil v obtoku rimski denar, ki ga je vse polno po naših muzejih, pa tudi v zasebnih zbirkah. Celjski grofje so kovali denar po vzorcu dunajskih »pfenigov«. Od 15. stoletja dalje je bil v obtoku »krajcer«, potem »florint«, ki so mu pravili tudi »rajnis«, za njim pa avstrijski »tolar«. V primorskih krajih je bil že od 13. stoletja razširjen predvsem beneški »groš« in pozneje »dukat«, imenovan tudi »cekin«, v času Italije pa »lira«. Z ustanovitvijo kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter pozneje Jugoslavije je bil na celotnem

območju uveden »dinar«. Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 je bila uvedena nova valuta, slovenski »tolar« (Denar v Sloveniji, 2017).

2.2 DENAR NA SLOVENSKEM

Na ozemlju današnje Slovenije so prebivalci prvič prišli v stik z rimskim denarjem sredi 2. stoletja pred našim štetjem, ko se je začelo trgovanje med rimskimi trgovci iz Italije in domačimi keltskimi plemeni. Še posebno veliko rimskega republikanskega denarja je krožilo v 1. stoletju pred našim štetjem na območju Celja, ki je bilo tedaj pomembno trgovsko središče noriških Keltov (Denar v Sloveniji, 2017).

Novec najvišje vrednosti v prvih dveh stoletjih našega štetja je bil zlatnik, imenovan »aureus«, ki je bil po vrednosti enak 25 srebrnikom, denarijem. V vsakodnevem življenju pa so prevladovali bronasti novci treh vrednosti. »Šester«, latinsko »sestertius«, se je delil na dva »dupondija« ali latinsko »dupondius« oziroma na štiri »ase«, ki so se najpogosteje pojavljali na naših tleh (Denar v Sloveniji, 2017).

V začetku 3. stoletja so poleg denarijev začeli kovati še srebrnike dvojne vrednosti imenovane »antoninijani«, latinsko »antoninianus«, ki je čez pol stoletja izrinil iz obtoka denarij. Zaradi slabšanja kovine, iz katere je bil kovan antoninijan, je bilpodvržen inflaciji. Leta 294 je cesar Dioklecijan ustavil kovanje antoninijanov in z novčno reformo uvedel srebrni novc »argenteus« ter bronasti novc »folis«, ki je bil bolj vsakdanji (Denar v Sloveniji, 2017).

V drugi polovici 4. stoletja so poleg zlatih novcev (»solidus«) in srebrnikov (»miliarense«, »siliqua«) kovali tudi bronaste različnih vrednosti. Redkeje se pri nas pojavljajo bizantinski zlatnik in bronasti novc. V Sloveniji je bilo najdenih nekaj zlatnikov in srebrnikov Vzhodnih Gotov in Langobardov. Od 6. do 10. stoletja je imel denar obrobno vlogo, saj se je prebivalstvo vračalo k naravnemu gospodarstvu (Denar v Sloveniji, 2017).

Z razvojem trgovine med Italijo in Dunajem ter Ogrsko se je ponovno razvil denarno gospodarstvo. Pri nas so prevladovali regensburški »pfenigi«, ki so vplivali tudi na nastanek prvih avstrijskih kovov v 12. stoletju (Denar v Sloveniji, 2017).

Med srednjeveškimi slovenskimi kovnicami je bila najpomembnejša v koroških Brežah, nemško Friesach, saj so breški srebrni denarič, »pfenig«, v 12. in 13. stoletju uporabljali tudi na Hrvaškem in Ogrskem, v Gradcu in na Dunaju, po njegovem zgledu pa so izdelovali denar še vsaj v ducatu kovnic. V 13. stoletju so pri nas poleg breških pfenigov oz. oglejskih srebrnikov krožili tudi beneški »dukat«, imenovan po eni od besed na kovancu, ki je nosil tudi ime »cekin«, ki v italijanščini označuje kovnico in ogrski »zlat« ali »šmarni dukat« zaradi podobe Device Marije,

zaščitnice Ogrske. Pfenigi so postali drobiž. V začetku 15. stoletja so breški pfenigi povsem izginili iz obtoka. Poleg graških pfenigov so vedno bolj prevladovali dunajski pfenigi. V prvi polovici 15. stoletja so tudi celjski grofje kovali »celjske pfenige« (Denar v Sloveniji, 2017).

Konec 15. stoletja pfenigi niso več zadostovali za potrebe takratnega gospodarstva. Po italijanskem vzoru so začeli kovati velike srebrnike. Tirolski nadvojvoda Sigismund je leta 1482 začel kovati največje srebrnike, »pfundnerje«. Leta 1484 je v okviru novčne reforme začel kovati srebrne »polgoldinarje«, dve leti pozneje pa srebrne »goldinarje«. Novci obeh vrednosti so hitro preplavili Evropo. Goldinarje so od leta 1520 kovali tudi na Češkem v Jáchymovu, nemško Joachimstal. Po kovnici so jih poimenovali »joachimsthaler«, zaradi česar se jih je prijelo ime »tolar« (Denar v Sloveniji, 2017).

Po predpisu cesarja Ferdinanda I. iz leta 1524 so bili v vseh avstrijskih deželah in tudi na našem ozemlju v obtoku »tolari«, »srebrni polgoldinarji«, »šestice« in »krajcarji« ter zlati »dukati« in »guldni«. Za osnovo denarnega sistema je služil krajcar, kovanec, na katerem je bil upodobljen dvojni križ. Najprej je bilo treba za srebrni goldinar odšteti 60 krajcarjev, od leta 1857 pa 100. Denarni sistem, ki ga je uvedel Ferdinand I., se je pozneje pogosto spreminjal in v obtok so prihajali tudi novci drugih vrednosti. Pomembno je, da je denarni sistem ostal enoten za vse avstrijske dežele, ki mu je za osnovo služil krajcar (Denar v Sloveniji, 2017).

V 16. in 17. stoletju so Habsburžani v slovenskih deželah morali dopustiti poleg avstrijskega tudi beneški denar, in sicer »beneški libernik« ali »laški funt«, ki velja 20 soldov. Ozemlje je bilo namreč prehodno in trgovska povezanost z Benečijo močna. Razmerje med denarnima sistemoma so Kranjci računali s specifično slovensko števno enoto, imenovano »črni denarič«, ki sicer ni obstajal kot realni kovanec. Razmerje je bilo tako, da je laški denar veljal pri nas več, 13 in eno tretjino krajcarja, kot v drugih deželah cesarstva, 12 krajcarjev. Avstrija je laški denar brez uspeha skušala prepovedati, nato pa je Karel II. uvedel uradni dvojni tečaj. Ta posebnost je znana kot kranjska valuta. Po prenehanju kranjske valute v 18. stoletju so bile slovenske pokrajine vključene v denarne sisteme absolutnih in meščanskih monarhij, ki so jim pripadale (Denar v Sloveniji, 2017).

Leta 1762 je Marija Terezija podelila avstrijskim deželam pravico do izdajanja papirnatega denarja. Prva ga je izdala dunajska Stadt-Banco. Izdali so bankovce od 5 do 100 »florinov« (Denar v Sloveniji, 2017).

Poleg emisijskih bank, ki so upravljale denarni obtok, so se razvile hranilnice, ki so sprejemale denarne vloge prebivalstva. Najstarejši denarni zavod na Slovenskem je bila Kranjska hranilnica, ustanovljena leta 1820 v Ljubljani. Ker je bila po nastanku

druga v Avstriji, se je nekaj časa imenovala tudi Druga avstrijska hranilnica v Ljubljani.

Po razpadu Avstro-Ogrske so bile na Slovenskem v obtoku predvsem »krone«. Te so najprej žigosali oziroma nalepili nanje posebne znamkice kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, tako da so jih ločili od kron države Avstrije, kjer so bile vredne manj. Leta 1920 so krone zamenjali kronsko-dinarski bankovci, na katerih sta bili označeni obe vrednosti. Štiri krone so veljale en dinar, kar je bilo za slovensko gospodarstvo in tudi za ljudi zelo neugoden tečaj. Leta 1923 je »dinar« postal edina valuta (Denar v Sloveniji, 2017).

V letih med 1941 in 1945 je bil na območju Slovenije v veljavi okupacijski denar: Sto predvojnih dinarjev se je zamenjalo za pet nemških mark ali 30 italijanskih lir ali 10 madžarskih pfenigov. Med 2. svetovno vojno je posebnost predstavljal partizanski Denarni zavod Slovenije, ustanovljen 12. marca 1944, ki je bil osrednji slovenski partizanski finančni zavod. Urejal je denarni promet in gospodarske razmere na osvobojenem ozemlju. Opravljal je vse funkcije osrednje emisijske in kreditne banke. Izdajal je bankovce, plačilne bone v »lirah«. To je bil prvi slovenski denar in tudi prva izdaja denarja v okupirani Evropi. Tiskali so ga sredi roških gozdov na papirju, uvoženem iz Milana, osnutke je izdelal arhitekt Branko Simčič. Zavod je bil edinstven primer v zasedeni Evropi. 19. oktobra 1946 je bil spojen z Narodno banko Jugoslavije (Denar v Sloveniji, 2017).

Po vojni so okupacijski denar zamenjali za »dinarje« Demokratične federativne Jugoslavije (DFJ). Deset predvojnih din je veljajo 1 dinar DFJ. Denarna reforma v Jugoslaviji je leta 1966 prinesla novi dinar. Nastopil je prvega januarja in je veljal sto starih dinarjev. Zadnja leta jugoslovanske države so prinesla rekordno razvrednotenje denarja. Država je bila na robu hiperinflacije. Spomladi 1989 je v Ljubljani zmanjkovalo bankovcev (Denar v Sloveniji, 2017).

V obdobju povojne Jugoslavije je bil dinar dvakrat denominiran. Leta 1965 so mu odvzeli dve ničli, vendar se ljudje niso in niso mogli navaditi na spremembo in so v pogovorih še kar uporabljali t. i. »stare dinarje«. »Jur« je bil tako vreden 10 »novih« dinarjev, »milijon« 10.000 ipd. To se je obdržalo vse do začetka leta 1990, ko je prišlo do nove denominacije: zaradi hiperinflacije razvrednotenemu dinarju so odvzeli še štiri ničle in en »najnovejši« dinar je tako ustrezal 10.000 prejšnjim dinarjem oz. »prastaremu« »milijonu«. Takrat so izdali bankovec z največ natisnjenimi ničlami (500.000,000.000 dinarjev) (Wikipedija, 2016).

Ob razglasitvi neodvisnosti je bila pred Slovenijo med drugimi tudi naloga, da se osamosvoji denarno. Ker je bil z brionsko deklaracijo razglašen trimesečni moratorij na kakršnekoli poteze, povezane z osamosvajanjem, so prebivalci Slovenije morali še naprej uporabljati jugoslovanski denar. Ta pa ni bil samo vse manj vreden,

ampak ga je v Sloveniji začelo celo primanjkovati. Narodna banka Jugoslavije je namreč slovenske banke izključila iz jugoslovanskega monetarnega sistema in jih zato tudi ni več oskrbovala s potrebnim denarjem (Wikipedija, 2016).

Ko je 8. oktobra 1991 prenehal veljati brionski moratorij, je Slovenija lahko uvedla lastni denar. V noči na ta dan je slovenski parlament po koncu burne razprave o imenu novega denarja sprejel zakon o denarni enoti Republike Slovenije in zakon o uporabi denarne enote Republike Slovenije ter s tem uvedel novo nacionalno denarno enoto – slovenski tolar kot edino zakonito plačilno sredstvo v Sloveniji. Ker bankovci za slovenske tolarje še niso bili natisnjeni, so bili dani v obtok brezimni vrednostni boni. 9. oktobra so začeli jugoslovanske dinarje zamenjevati za vrednostne bone po menjalnem razmerju 1 : 1. Redna menjava je bila končana v treh dneh, in to brez težav. Od leta 1992 do 1994 so vrednostne bone nato postopno zamenjali za tolarske bankovce in kovance. Koroški deželni zbor je 7. novembra 1991 z resolucijo izrazil nasprotovanje upodobitvi knežjega kamna na plačilnih bonih, saj Avstrijci oporekajo statusu knežjega kamna kot slovanskega spomenika. Sprva je bilo načrtovano, da bo upodobljen tudi na enem od tolarskih bankovcev, a naj bi slovenska vlada ravno zaradi odnosov z Avstrijo zamisel opustila (Wikipedija, 2016).

Za novo slovensko valuto je bil uveljavljen sistem uravnano drsečih deviznih tečajev, kljub temu pa je Banka Slovenije le redkokdaj intervenirala na deviznem trgu. To je omogočilo takojšnjo notranjo konvertibilnost slovenskega tolarja in s tem odpravo črnega deviznega trga. Ob uvedbi lastne valute je bila Slovenija brez deviznih rezerv, pestila pa jo je tudi 22-odstotna mesečna inflacija. Zaradi zunanjetrgovinskega presežka do leta 1994 in poznejših kapitalskih prilivov ji je postopno uspelo nakopičiti precejšnje devizne rezerve. Prav tako ji je v manj kot letu dni uspelo znižati inflacijo na 2 % mesečne stopnje in nato do leta 1995 postopno do 8,6 % na letni ravni. Tega leta je slovenski tolar tudi uradno postal konvertibilna valuta (Wikipedija, 2016).

Tolar je bil uradna valuta Republike Slovenije vse do 1. januarja 2007, ko ga je zamenjal evro (Wikipedija, 2016).

2.3 BANČNIŠTVO NA SLOVENSKEM

Razvojna črta slovenskih denarnih zavodov je enostavna in stopničasta. Najprej so se razvile in začele delovati hranilnice, sledile so jim kreditne zadruga, kot zadnje pa so na prizorišče stopile banke v obliki delniških družb. Denarne institucije niso nastajale same od sebe in zaradi sebe, ampak so nastale zaradi gospodarskih potreb slovenskega gospodarskega okolja (Lazarevič, Prinčič, 2000).

Naši predniki so se v času marčne revolucije 1848 komaj zavedali pomena vrenja v takratni avstrijski državi. Še vedno je v njih prevladoval duh fevdalnega časa, ki je pomenil odvisnost od tujih gospodov. V mestih je sicer bilo opaziti spremembe, čeprav postopne, manj pa je bila tega spoznanja deležna dežela, čeprav je takrat pretežni del slovenskega naroda živel na vasi (Videčnik, 1989b). Kmečka odveza je sicer pomenila konec podložništva, vendar so se z razglasitvijo zakona, ki je urejal odškodninsko plat prevzetih kmetij, mnogi kmetje znašli v hudi stiski. Plačati je bilo treba tretjino ocenjene vrednosti posestva, kmetje pa niso imeli tržnih viškov, da bi denar prislužili (Videčnik, 1989a). Razen tega je nemogoč dedni zakon grozil razkosati kmečke domačije, ljudje so se zatekali k posojilom, ki pa so bila draga. Denar so imeli v rokah v glavnem tujci, ki so z njimi uresničevali raznarodovalne načrte, posebno na Štajerskem, in tako želeli deželo narediti nemško. Odraz bede našega naroda je tudi izseljevanje, ki je bilo med leti 1890 in 1914 najhujše. Vasi so se praznile in poceni delovna sila se je prodajala dejansko za vsako ceno. Kmečki proletariat je postal plen izkoriščevalcev (Videčnik, 1989a).

Sprva so ljudje denarnim zavodom le malo zaupali, saj niso bili vajeni poslovanja z denarjem, ker ga preprosto niso imeli. Pa še to je morda vplivalo na dvome ljudi, da so prvi denarni zavodi na Slovenskem bili bolj ali manj v rokah vladajočih, torej tujcev. Ti so bili med ljudstvom znani kot izkoriščevalci in so na vse načine segali po že tako skromnem imetju naših ljudi, ne nazadnje preko dajanja ugodnih posojil, ki so jih potem neusmiljeno izterjali, tudi za ceno propada posojilojemalca. Tako so si na veliko pridobili našo posest.

Začetki so bili torej težki, potrebna je bila preobrazba ljudi, nujno je bilo zaupanje v domače izobraženstvo, ki je postopoma prevzemalo usmerjanje ljudstva v narodnem in gospodarskem pogledu (Videčnik, 1989c).

2.3.1 Hranilnice

Hranilništvo je bila prva organizacijska oblika bančne dejavnosti v Sloveniji, ki je zajela urbana središča in mestno prebivalstvo. Vrhunec je doseglo pred prvo svetovno vojno. Sledilo je oblikovanje mreže kreditnih zadrug, ki so bile največji zbiralec hranilnih vlog v Sloveniji in so omrežile podeželje in kmečko prebivalstvo (Lazarevič, Prinčič, 2000).

Na območju današnje Slovenije je bila prva hranilnica ustanovljena leta 1820 v Ljubljani. Imenovala se je Kranjska hranilnica. Ustanovljena je bila po vzoru denarnega zavoda, ki je posloval na Dunaju ter je bila praktično del nemškega sistema. Večja vpetost v nemško kot slovensko okolje je bila splošna značilnost prvih denarnih zavodov na naših tleh, kar je tudi onemogočalo njihovo širjenje izven mestnega okolja (Nečak, 1989). Kranjska hranilnica je zbrana denarna sredstva v

veliki meri nalagala izven območja Slovenije, s čimer je prihajalo do izvoza kapitala. Gospodarski krogi, predvsem obrtniki, s tem seveda niso bili zadovoljni.

Drugače je bilo s t. i. regulativnimi hranilnicami in kreditnimi zadrugami. Ti zavodi, ki so jih začeli ustanavljati v sedemdesetih letih 19. stoletja, so se naglo širili ter so že na prelomu stoletja predstavljali finančno mrežo, ki je bila sicer funkcijsko omejena na kreditiranje javnega sektorja in drobnega gospodarstva, a je pokrivala domala celotno slovensko ozemlje.

Z ustanavljanjem regulativnih hranilnic so v marsikateri občini Slovenci tudi dokazovali politično premoč, ki so jo v določenem okraju pridobili. Te hranilnice so omogočale zbiranje finančnih sredstev in njihovo usmerjanje v lokalno in narodno pomembne investicije, npr. v gradnjo šol, cest, železnic ipd. Obenem so regulativne hranilnice pomenile protiutež nemškimi zavodom. Ena najbolj znanih, Mestna hranilnica Ljubljanska, ustanovljena leta 1887, je tako neposredno konkurirala Kranjski hranilnici, primerjava strukture aktiv obeh ljubljanskih hranilnic v letu 1904 pa pokaže precej večjo angažiranost Mestne hranilnice ljubljanske v domače gospodarstvo, medtem ko se je velik del zbranih sredstev Kranjske hranilnice prelival v tujino (Hočevar, 1984).

2.3.2 Kreditne zadruge

Hranilnicam je sledilo intenzivno ustanavljanje kreditnih zadrug. Te so bile najštevilnejši denarni zavodi in so s svojo široko razpredeno mrežo segale tako rekoč do zadnje slovenske vasi. Kreditno združništvo je mobiliziralo množico majhnih prihrankov in jih s poceni posojili dodeljevalo kmetom in obrtnikom. Pri zadrugah so bila posojila cenejša zaradi dveh temeljnih gibal poslovanja, samopomoči in vzajemnosti (Lazarevič, Prinčič, 2000).

Zadružne hranilnice in posojilnice so bile torej sposobne zajeti množico drobnih prihrankov malih ljudi, ki drugače sploh ne bi prišli v stik z denarnimi institucijami. Poslovanje teh kreditnih zadrug je bilo prilagojeno potrebam in načinu življenja podeželskega prebivalstva. Tovrstne ustanove niso čakale, da bi ljudje prišli k njim, temveč so si same utrle pot do ljudi. Vodstvu kreditnih zadrug so bile zelo dobro znane gospodarske razmere posameznih varčevalcev in kreditna sposobnost posameznih posojilojemalcev, saj so jih zaradi vsakdanjih stikov osebno poznali. Prav ta enostavnost in dostopnost sta bili vzrok, da so kreditne zadruge postale največji zbiralec hranilnih vlog v slovenskem prostoru, pomembne pa so bile tudi kot posojilodajalec. V tem procesu sta imela pomembno vlogo dva sloja tedanjih slovenskih izobražencev. To so bili učitelji in duhovniki, ki so delovali v procesu gospodarskega dviga na Slovenskem v devetnajstem stoletju. Vloga učiteljev in duhovnikov je bila izrazita v začetni dobi kreditnega združništva, saj so oni kot edini izobraženci, zlasti na podeželju, prevzeli nase breme ustanavljanja in vodenja

tovrstnih zavodov. Največkrat je bil tudi od njihovega ugleda odvisen uspeh posamezne zadružne hranilnice in posojilnice (Lazarević, 2001).

Prva ustanovitelj slovenskega zadružništva sta bila brata Josip in Mihael Vošnjak, prvi kot idejni utemeljitelj in buditelj, drugi kot realni (stvarni) ustvaritelj (Orožen, 1977). Mihael Vošnjak je bil izreden uresničevalec zamisli o gospodarskem napredku Slovencev in pobudnik slovenskega narodnega hranilništva (Videčnik, 1989c). V svojih programih je upošteval položaj slovenskih prebivalcev, ki so bili nenehno izpostavljeni potujčevanju, in iz tega nakazoval potrebo po lastnem, slovenskem kapitalu. Predvsem je poudarjal nujnost ustanovitve ljudskih denarnih zavodov na območju spodnje Štajerske, kjer je pritisk potujčevanja iz leta v leto naraščal (Videčnik, 1989a).

Zibelka slovenskega zadružništva je bila Štajerska. Prve zadrug so začeli ustanavljati v sedemdesetih letih devetnajstega stoletja, še posebej po sprejetju zadružnega zakona leta 1873. Prve slovenske kreditne zadrug, imenovane posojilnice, so bile ustanovljene na podlagi Schulze-Delitschevih načel.

Na pobudo Mihaela Vošnjaka je leta 1883 v Celju nastala Zveza slovenskih posojilnic, prva slovenska in tretja avstrijska zadružna zveza. Povezala in uskladila je poslovanje članic ter hkrati pospeševala ustanavljanje novih zadrug (Lazarević, 2001). Tako je postalo Celje središče slovenskega posojilništva na Štajerskem (Videčnik, 1989a). Z Zvezo slovenskih posojilnic je bilo konec stihijskega in idealističnega ustanavljanja posojilnic. Začelo se je načrtno vzpostavljanje omrežja kreditnih zadrug in število zadrug se je naglo dvignilo.

Sredi devetdesetih let devetnajstega stoletja se začne druga doba slovenskega zadružništva, ki ga označuje konec celjskega primata in prenos težišča zadružne iniciative s Štajerske na Kranjsko. Ta proces se je ujema z ločitvijo političnih duhov na Slovenskem, kar je našlo svoj odsev tudi pri zadružnem polju. Zadružništvo je postalo pomembna postavka v političnih bojih katoliškega in liberalnega tabora. Pri tem je imela več uspeha katoliška stran, ki je za razširjanje zadružništva angažirala duhovščino na podeželju. V drugem obdobju se je uveljavil Raiffeisenov princip, ki ga je na slovensko vsadil Janez Evangelist Krek. Število Raiffeisenovih zadrug je hitro naraščalo. Nujno jih je bilo povezati, kar so storili z ustanovitvijo Zveze kranjskih posojilnic (1895), ki je pozneje prerasla v Zadružno zvezo v Ljubljani. Leta 1907 so v Ljubljani ustanovili še tretjo revizijsko zvezo, Zvezo slovenskih zadrug, ki je nastala z izločitvijo kranjskih in primorskih kreditnih zadrug iz celjske Zadružne zveze. Vzrok za izločitev je bil političen. Pravzaprav je šlo za delitev na pokrajinski podlagi, saj so pri celjski zvezi ostale vse štajerske in koroške zadrug, druge pa so se pridružile Zvezi slovenskih zadrug (Lazarević, 2001).

2.3.3 Banke v obliki delniških družb

Leta 1867 je nastala Ljubljanska obrtna banka, ki jo je nasledila uspešna Kranjska eskomptna družba, likvidirana 1884. V Mariboru je bila uspešnejša Mariborska eskomptna banka, ki so jo ustanovili 1872 in je poslovala do 1921, ko se je preimenovala v Jugoslovansko Union bank in so njen sedež prenesli v Beograd. Obe banki sta bili v nemških rokah in omejeni le na meščansko okolje, tako da za slovenski gospodarski razvoj nista imeli posebnega pomena. Slovenci smo torej v času, ko sta se na slovenskih tleh razvijala nemška industrija in bančništvo, ostali neaktivni.

Širši vpliv v slovenskem prostoru je imela Prva občna zavarovalna banka Slovenije, ki so jo ustanovili leta 1871 v Celju in je začela odpirati poslovalnice po vsej monarhiji. Njen propad leta 1876 je imel za razvoj slovenskih delniških družb daljnosežne posledice. Nezaupanje, ki je nastalo med potencialnimi delničarji, je povzročilo, da je prišlo do ustanovitve prve slovenske delniške banke z imenom Ljubljanska kreditna banka (LKB) šele leta 1900, kar pomeni začetek slovenskega bančništva (Jaklič, 1999). Pri tem je imel odločilne zasluge Ivan Hribar. Posvojil je idejo o banki, za katero so se zagreli slovenski podjetniki in politiki. Zavedal se je, da bi bilo za uresničitev zamisli dobro, če bi jo podprla kakšna že obstoječa ugledna ustanova. S svojimi češkimi zvezami je dosegel, da je ustanovitev Ljubljanske kreditne banke podprla Živnostenska banka, ki je vplačala polovico delniške glavnice (Lazarević, Prinčič, 2000), preostalo polovico delniške glavnice pa so po promocijski akciji vpisali Slovenci, tako posamezniki kot kreditne zadruga (Lazarević, 2001). Banka se je začela pod spretnim vodstvom hitro razvijati (Tosti, 1989). Do začetka prve svetovne vojne je po slovenskem etničnem ozemlju razpredla svoje podružnice – imela jih je v Celovcu, Trstu, Gorici in Celju, s katerimi je podpirala slovensko gospodarsko podjetnost. Z ustanovitvijo podružnic v Splitu in Sarajevu je omogočala tudi krepitev gospodarskih stikov in prodor slovenskega gospodarstva tudi na območje Dalmacije in Bosne.

Ljubljanska kreditna banka je bila prva vseslovenska banka, ki je drugim utirala pot do uspeha. Pozneje ji je sledila še leta 1905 skupaj s hrvaškim kapitalom ustanovljena Jadranska banka v Trstu (Lazarević, 2001). Obe banki sta bili delniški banki univerzalnega tipa (Bobek, 1989). Leta 1910 je začela poslovati tudi Kranjska deželna banka, ki se je ukvarjala predvsem s kreditiranjem občin in podeljevanjem hipotekarnih posojil. Šest let pozneje je začela ravno tako v Ljubljani delovati še Ilirska banka (1916), banka splošnega tipa. Do prve svetovne vojne lahko govorilo o obdobju hitre rasti, samo od leta 1908 do 1912 so se vloge več kot podvojile, raznovrstna posojila pa točno podvojila (Lazarević, 2001).

Prve banke, zlasti Ljubljanska kreditna banka in Jadranska banka v Trstu, so si določile zelo široko področje dela – sprejemanje vlog na hranilne, tekoče in žiro

račune, eskontiranje in reeskontiranje menic, dodeljevanje vsakovrstnih posojil, aktivno udeleževanje pri različnih pridobitniških podjetjih in razne bančne storitve, kot sta nakup in prodaja vrednostnih papirjev. Banke so sorazmerno hitro prevzele tudi vlogo investicijskih bank (Lazarević, Prinčič, 2000).

Ustanovitev prvih slovenskih delniških bank na prelomu stoletja je pripomoglo k uvajanju in širjenju finančnih inovacij v slovenskem prostoru. Do tedaj je bilo namreč finančno posredništvo omejeno na delovanje regulativnih hranilnic in kreditnih zadrug (Hočevar, 1984, str. 191), ki so se osredotočile na zadovoljevanje denarnih potreb in zahtev predstavnikov drobnega gospodarstva, ki je v Sloveniji tedaj prevladoval. Nasprotno pa so se banke osredotočile na podjetniški sektor (Lazarević, Prinčič, 2000).

2.3.4 Slovensko bančništvo danes

Na podlagi določb Zakona o gospodarskih družbah in glede na določila Zakona o bančništvu so ustanovile banke in hranilnice ter lizing družbe Združenja bank Slovenije.

Poslanstvo Združenja bank Slovenije je (Združenje bank Slovenije. Poslanstvo ZBS):

- zastopa skupne interese članic Združenja pri državnih organih, monetarnih oblasteh, finančnih organizacijah ter drugih združenjih o vprašanih, ki zadevajo urejanje razmerij iz makroekonomskih in denarnih politik;
- se povezuje z gospodarstvom, finančnimi organizacijami ter znanstvenimi, tehničnimi in drugimi institucijami zaradi pospeševanja razvoja trga denarja in kapitala ter uveljavljanja bančništva in drugih finančnih dejavnosti;
- svetuje in predlaga ukrepe za pospeševanje poenotenja in modernizacije poslovanja članic, njihove organizacije, tehnologije dela in standardizacije;
- opravlja finančno in pravno svetovanje;
- svetuje in predlaga poenotenje pogodb in drugih pravnih aktov s področja bančnih poslov in drugih finančnih dejavnosti;
- angažira strokovnjake za potrebe članic na predlog posamezne članice in NS;
- organizira projektne naloge na področju raziskovanja in razvoja finančnega poslovanja in bančništva;
- razvija informacijske sisteme in informacijsko tehnologijo za potrebe članic;
- sodeluje pri izdelovanju skupnih standardov in rešitev s področja poslovanja bank in drugih članic, plačilnega prometa, tehnologije in tehnike ter skrbi za poenotenje vseh vrst obrazcev;
- organizira strokovno izobraževanje kadrov za bančno in drugo finančno poslovanje in organizira izpite za pridobitev pravice za opravljanje posameznih specializiranih poslov v bančništvu;

- izdaja potrdila o opravljenih izpitih in preverjanju znanja;
- skrbi za razvoj drugih finančnih področij, s katerih prihajajo članice;
- izdaja javna glasila za področje denarništva in bančništva ter financ;
- izdaja biltene in drug strokovni tisk z namenom informiranja članic;
- se dogovarja, spremlja in usmerja aktivnosti s področja dogovarjanja in izvajanja kolektivnih pogodb ter skrbi za razlago pogodb za članice Združenja;
- zbira in pripravlja gradiva, s katerimi se urejajo razmerja pri izvrševanju skupnih nalog.

V Združenje bank Slovenije so danes vključene naslednje članice (Združenje bank Slovenije. Banke in hranilnice):

- Abanka d.d.
- Addiko Bank d.d.
- Banka Intesa Sanpaolo, d.d.
- Banka Sparkasse d.d.
- BKS Bank AG, Bančna podružnica
- Delavska hranilnica d.d, Ljubljana
- Deželna banka Slovenije d. d.
- Gorenjska banka d.d., Kranj
- Hranilnica Lon d.d, Kranj
- Nova Kreditna banka Maribor, d.d., Maribor
- Nova Ljubljanska banka d.d. Ljubljana
- Primorska hranilnica Vipava d.d.
- Sberbank banka d.d.
- SID - Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d., Ljubljana
- SKB banka d. d., Ljubljana
- UniCredit Banka Slovenija d.d.

Temeljni cilji Združenja so pospeševanje dejavnosti članic, izboljševanje rezultatov bančne dejavnosti in uveljavljanje dobrih poslovnih običajev ter poslovne etike. Cilj Združenja ni ustvarjanje lastnega dobička (Združenje bank Slovenije. Poslanstvo ZBS).

Na področju poslovanja s prebivalstvom so hranilnice bolj dostopne kot banke.

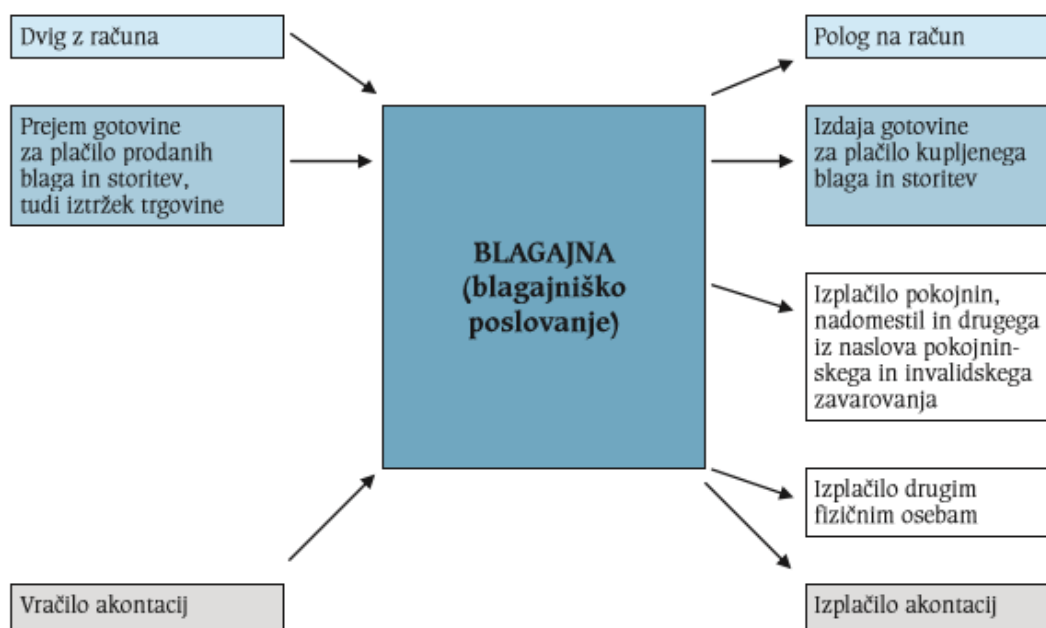
3 BLAGAJNIŠKO POSLOVANJE

3.1 SPLOŠNO O BLAGAJNIŠKEM POSLOVANJU

»Pravna oseba s področja gospodarstva in fizična oseba, ki opravlja registrirano dejavnost, potrebujeta za svoje redno poslovanje denarna sredstva, saj z njimi plačujejo delovno silo, material, blago in storitve. Običajni, s predpisi določeni način plačevanja blaga in storitev v Sloveniji je brezgotovinski in le izjemoma se sme plačevati z bankovci in kovanci – gotovino.« (Zalokar, 2012)

Na splošno pomeni beseda blagajna zavarovano omarico za shranjevanje denarja ali prostor, v katerem se posluje z gotovino.

V blagajniškem poslovanju je običajna ena blagajna; če to ni možno, se poleg glavne blagajne organizira še poljubno število pomožnih. Število in vrste pomožnih blagajn v družbi so odvisni od vrste dejavnosti in obsega dela ter od tega, ali ima zunaj sedeža še kako poslovno enoto, ki opravlja blagajniško poslovanje, ali ne.

Slika 1: Ponazoritev blagajniškega poslovanja
(Vir: Zalokar, 2012)

Ker je blagajniško poslovanje urejeno oziroma omejeno z vrsto predpisov, menimo, da je prav, da se za blagajnika imenuje oseba, ki ima najmanj srednješolsko izobrazbo (Zalokar, 2012).

Blagajnik je oseba, ki opravlja blagajniška dela in naloge, kot so sprejemanje vplačil in opravljanje izplačil, vodenje blagajniške evidence in drugi blagajniški posli.

Blagajnik mora opravljati naslednje naloge (Zalokar, 2012):

- kontrolira formalno pravilnost listin, ki so podlaga za vplačila in izplačila gotovine ter nakazila potnih stroškov,
- kontrolira, ali je vsebina listin, ki so podlaga za izplačila in nakazila, potrdila (likvidirala) pooblaščen oseb,
- sestavlja blagajniške vplačilnice in izplačilnice,
- opravlja vplačila v blagajno in izplačila iz blagajne,
- vodi blagajniške evidence (blagajniški dnevnik),
- hrani v blagajni gotovino, vrednotnice, neunovčene čeke in potrdila s plačilnimi karticami in
- hrani blagajniško dokumentacijo.

Blagajnik mora opravljati blagajniške posle skrbno, pravilno in sproti. Blagajniške listine mora izdajati točno in pravočasno. Vsebinsko pravilnost vplačila in ustreznost zneska položene gotovine je dolžan preveriti. Pred sprejemom gotovine mora preveriti prisotnost bankovcev in kovancev. Ne sme jemati ponarejenih bankovcev in kovancev, take primere mora prijaviti odgovorni osebi pravne osebe. Če sprejme očitno ponarejen denar, za to materialno odgovarja. Pri izplačilih blagajnik preverja identiteto prejemnikov po podatkih v osebnih izkaznicah ali drugih dokumentih. To velja za dnevno-nočni trezor (Koželj, 2012).

3.2 RAVNANJE Z GOTOVINO

»Za gotovinske transakcije se štejejo sprejem, izročitev in zamenjava gotovine; v teh primerih zavezanec od stranke fizično sprejme gotovino oziroma stranki fizično izroči gotovino v posest in razpolaganje. Gotovina so evrski bankovci in kovanci (ti so plačilno sredstvo še v sedemnajstih državah Evropske unije) ter drugi bankovci in kovanci, ki so plačilno sredstvo v drugih državah (Zalokar, 2012).

Plačilni promet v Sloveniji je do 31. oktobra 2009 urejal Zakon o plačilnem prometu, sedaj pa ga ureja Zakon o plačilnih storitvah in sistemih (ZPlaSS), ki obravnava ravnanje z gotovino v 5. in 113.–115. členu, vendar ga ne ureja (Zalokar, 2012).

Do 1. januarja 2010 se je na podlagi predhodnih določb ZPlaSS uporabljal Pravilnik o blagajniškem poslovanju, ki je poleg tega, kaj sme plačevati z gotovino, določal tudi, da mora imetnik TRR (Zalokar, 2012):

- določiti dovoljeni znesek gotovine v blagajni,
- določiti, katero gotovino ima lahko poleg gotovine za blagajniški maksimum še v blagajni,

- vplačati prejeto gotovino na TRR isti dan ali najpozneje naslednji dan in
- poračunati gotovinska izplačila iz iztržka izvajalcev plačilnega prometa naslednji dan oz. najmanj enkrat mesečno.

Ta pravilnik od leta 2010 ni več zavezujoč, vendar lahko gospodarski subjekti upoštevajo svoj obseg poslovanja z gotovino. Podjetja lahko še naprej obdržijo svoja pravila o blagajniškem maksimumu, saj je s tem manj možnosti za nenamensko porabo gotovine in za poneverbe (Zalokar, 2012).

Gospodarski subjekti morajo po 36. členu ZDavP-2 opravljati plačilne transakcije preko TRR in le izjemoma lahko plačujejo z gotovino. Za manjše zneske je minister za finance s posebnimi predpisom dovolil, da se plačujejo z gotovino, ta predpis pa je pravilnik o izvajanju ZDavP-2, ki dovoljena gotovinska plačila obravnava v točki a 23. člena (Zalokar, 2012).

Med 27. decembrom 2011 in 31. marcem 2012 so bile v 23.a členu pravilnika uveljavljene novosti, ki pa so bile ponovno spremenjene nazaj.

Gotovinska plačila, ki so dovoljena po členu 23.a pravilnika o izvajanju ZDavP-2 (Zalokar, 2012):

- 23.a/2: »Če je oseba iz 36/1 ZDavP-2 fizična oseba, ki opravlja dejavnost, plačil za dobavljeno blago in opravljene storitve ni dolžna nakazovati na TRR pravnim in fizični osebam, ki opravljajo dejavnost, če posamično plačilo ne presega 420 evrov.«
- 23.a/3: »Če je izplačevalec dohodka pravna oseba, plačil za dobavljeno blago in opravljene storitve ni dolžna nakazovati na TRR pravnih in fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost, če posamično blago ne presega 420 evrov.«

Ker je problematika razširjenosti organiziranega in finančnega kriminala v povezavi s pranjem denarja vedno bolj aktualna, omejitve gotovinskih plačil obravnava tudi ZPPDFT. Ta določa ukrepe za odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma. Med drugim omejuje gotovinska plačila za prodano posamezno blago ali za več med seboj povezanih dobav blaga nad 15.000 evrov (Zalokar, 2012).

3.3 PREJEMANJE GOTOVINE V BLAGAJNO

Gotovina se prejema v blagajno iz štirih virov (Zalokar, 2012):

- z dvigom s TRR,
- s plačilom zaračunanega blaga in storitev,
- z zaračunavanjem vrednostnih bonov ter
- z vračilom akontacij in kreditov.

Gotovina se dviguje s TRR za plačila, ki jih dovoljujejo predpisi, vendar le, če je v banki zagotovljeno kritje. Za dvig gotovine se izpolni nalog, ki ga predpiše banka, v papirni ali elektronski obliki. Družba dviguje gotovino pri poslovni banki, pri kateri ima TRR. Nalog za dvig gotovine s TRR mora poleg blagajnika potrditi/podpisati še pooblaščen oseba. Za dvig gotovine se sestavi specifikacija zelenega števila kosov in apoenov bankovcev in kovancev. Gotovino dviguje za to pooblaščen oseba. Ko dvignjeno gotovino izroči blagajniku, ta izpolni blagajniško vplačilnico, ki se vpiše v blagajniški dnevnik (Zalokar, 2012).

Iztržek blagajne je znesek dnevne prodaje blaga ali storitev, ki je razvidna iz:

- seznama izdanih računov,
- kontrolnega traku registrske blagajne (običajne ali elektronske).

Blagajnik lahko sprejme gotovinsko plačilo za blago ali storitev od domače pravne osebe ali zasebnika v najvišjem znesku 420 evrov, ki je predpisan kot mejni znesek. Če oseba plača z gotovino višji znesek, je blagajnik dolžan opozoriti na kršitev predpisov o davčnem postopku. Blagajnik lahko sprejema gotovino od domačih in tujih fizičnih oseb za plačilo blaga in storitev do 15.000 evrov, če je znesek večji, pa je dolžan plačnika napotiti na vplačilo zneska na TRR družbe (Zalokar, 2012).

3.4 IZDAJANJE GOTOVINE IZ BLAGAJNE

Gotovina se izdaja iz blagajne za naslednje namene:

- za polog na TRR,
- za plačilo blaga in storitev,
- za vračila kupnine in
- za izplačila drugim fizičnim osebam, ne zaposlenim, v skladu s predpisi.

Za polog gotovine se izpolni nalog v papirni ali elektronski obliki, družba pa polaga gotovino pri banki, pri kateri ima TRR, le izjemoma pri pošti ali drugih bankah. Nalog za polog, ki ga predpiše banka, pri kateri ima družba TRR, se izpolni po navodilih banke. Podpisati ga morata vplačnik in blagajnik. Za polog gotovine se sestavi specifikacija kosov in apoenov položenih bankovcev in kovancev (Zalokar, 2012).

3.5 EVIDENTIRANJE BLAGAJNIŠKEGA POSLOVANJA

O vseh plačilih in izplačilih mora blagajnik voditi evidenco o blagajniškem poslovanju. Blagajniški dnevnik se sestavi in zaključi za vsak dan gotovinskega poslovanja. Vsebovati mora naslednje podatke:

- datum evidentiranja,
- zaporedno številko vplačila in izplačila,
- zaporedno številko vpisne blagajniške listine,

- opis poslovnega dogodka,
- vplačani in izplačani znesek,
- podatek o velikosti vplačil (kreditni promet),
- podatek o velikosti izplačil (debetni promet),
- podatek o stanju gotovine na začetku dneva,
- podatek o velikosti izplačila (debetni promet),
- podatek o stanju gotovine na začetku dneva,
- podatek o ugotovljenem stanju gotovine na koncu dneva,
- izravnano stanje debetnega in kreditnega prometa blagajne,
- število prilog (blagajniških vplačilnic in izplačilnic),
- podpis blagajnika in
- podpis odgovorne osebe/pooblaščenice osebe (Zalokar, 2012).

Oseba, ki je s pravilnikom o računovodstvu določena za kontroliranje blagajniškega dnevnika, s podpisom potrdi, da je opravila kontrolo. Kadar gre za prenovo procesov, najprej opišemo obstoječe stanje. Čeprav smo v delovanje/poslovanje osebno vključeni, opisujemo – objektivno (brez osebnega vpletanja) prikažemo stanje, tako kot je. Uporabimo podatke iz internih virov, spletnih strani, ki jih navedemo.

Ob koncu vsakega meseca se vsa blagajniška dokumentacija zaključi. Tako lahko mesece med seboj številčno primerjamo in hitro dobimo zelene podatke. Enak postopek velja tudi za knjigovodske listine, v katerih najdemo še druge primerljive podatke. Postopek se ponavlja vsak mesec in vsi končni mesečni rezultati se spet vnašajo v ločeno razpredelnico. Tudi ta periodičnost zagotavlja sledljivost.

4 SPLOŠNO O KREDITIRANJU

4.1 KREDITIRANJE

Beseda kredit izhaja iz latinske besede »credere«, ki pomeni verovati, zaupati. »Credendum« je to kar je zaupno, dano na upanje. Kreditiranje torej pomeni dati na upanje. Kreditor – upnik je tisti, ki kredit da, debitor – dolžnik pa je tisti, ki kredit prejme. Pravno razmerje, ki je nastalo med njima, je kreditno razmerje. To razmerje je z upnikove strani terjatev, z dolžnikove strani pa dolg. Gre za medčasovno menjavo, saj sta dajatev in nasprotna dajatev časovno razmaknjeni (Ribnikar, 1994).

Kredit tako pomeni (Verbinc 1997):

- vero, zaupanje, zlasti v plačilno sposobnost koga,
- zaup, dejanje na up, posojanje denarja, blaga ali kapitala za določeno dobo; posojilo, posojen denar, itd.,
- proračunsko vsoto ki se lahko izčrpa v kak namen,
- v knjigovodstvu: v dobro; dobroimetje.

Pri kreditu se pojavita dve osebi: kreditor, kreditojemalec ali upnik in debitor, kreditojemalec ali dolžnik. Prvi da na upanje, drugi prejme na upanje. Med njima nastane kreditno razmerje, pri čemer gre za dolžniško-upniško razmerje, saj je eden od njiju upnik, drugi pa dolžnik. Za upnika se to razmerje odraža v terjatvi, za dolžnika pa v dolgu (Ribnikar 1999).

Kredit je torej pravni posel in pomeni pogodbeni odnos med banko in stranko. Banka se pri tem poslu zavezuje, da bo upniku na voljo določen znesek denarnih storitev za pogodbeno določen čas, za nek namen ali nenamensko (Kamhi, 2003).

4.2 OSNOVNA DELITEV KREDITNIH POSLOV

Kreditne posle lahko razdelimo po različnih kriterijih. Eden od kriterijev pri določitvi sistematike bančnih poslov je, ali banka nastopa kot upnik, torej dajalec denarja, ali kot dolžnik, prejemnik denarja. Ko banka nastopa kot upnik, govorimo o aktivnih bančnih poslih, kadar pa banka nastopa kot dolžnik, pa o pasivnih bančnih poslih. Med aktivne bančne posle štejemo kreditne posle, ki jih lahko razdelimo po vrstah, kot navaja Vidmar (1997).

- Po predmetu
ločimo blagovni in denarni kredit. Za blagovne je značilno, da se dajejo v blagu, imenujemo jih tudi naturalni. Denarni oziroma finančni pa se dajejo, kot že samo ime pove, v denarju.
- Po subjektih

na pravne in fizične osebe. Krediti pravnim osebam so predvsem krediti podjetjem za investiranje. Krediti fizičnim osebam pa so predvsem potrošniški in namenski.

- Po dolžini trajanja so krediti lahko kratkoročni (do 1 leta), srednjeročni (do 10 let) in dolgoročni (nad 10 let).
- Po namenu so krediti za gospodarstvo, negospodarstvo in potrošnike.
- Po gospodarskem namenu so krediti za obratna in trajna osnovna sredstva in pa krediti za investicije.
- Po načinu zavarovanja ločimo take, ki morajo biti zavarovani, in take brez zavarovanja.
- Po domicilu pogodbenih strank poznamo domače in tuje kredite. Značilnost domačih je, da sta obe stranki iz iste države. Tuji oziroma inozemski pa potekajo med različnimi državami. Pri teh je kreditodajalec iz tuje države.

4.3 KREDITIRANJE PREBIVALSTVA

Potrošniki smo večkrat v situaciji, ko potrebujemo večji znesek denarja, kot ga privarčujemo. Prenova stanovanja, plačila obrtnikom, menjava avtomobila, nakup hišnih aparatov in še bi lahko naštevali, so lahko zelo dragi, pa vendar nekateri tudi nujni stroški. Da pridemo do investicije, si pomagamo z najemom kredita pri banki. Koristno je primerjati čim več bank, da dobimo najugodnejši kredit.

Preden se lotimo raziskave ponudbe, je dobro oceniti, koliko lahko mesečno namenimo za obrok kredita, da imamo še dovolj za druge potrebe. Vsekakor moramo pustiti dovolj prostora za nepričakovane izdatke.

Pri kreditiranju prebivalstva je pomemben dejavnik tudi sama ponudba bank. Banke se zaradi vse močnejše konkurence vse bolj prilagajajo kreditojemalcem. Tako dopuščajo višje razmerje med višino obroka kredita in plačo kreditojemalca. Prav tako nudijo kredite, katerih vrednost je vezana na premoženje, dano v zastavo (nepremičnine ali vrednostni papirji), in na prihodke kreditojemalca.

Kadar banke odobravajo kredite občanom, se morajo najprej seznaniti z ravno prostih denarnih sredstev prosilca. Banka si pred odobritvijo kredita pridobi podatke o tem, ali ima komitent že kaj kreditov in v kakšni višini. Prav tako si pridobi tudi podatke o mesečnih prihodkih prosilca.

V zadnjih letih so banke veliko bolj pozorne na kreditno sposobnost potrošnikov. Od njih zahtevajo, da so redno zaposleni pri finančno solidnem podjetju in da po

odštetju kreditnega obroka ostane na računu še znesek, ki ne sme biti manjši od minimalne neto plače.

Odplačevanje kreditov pri prebivalstvu je po navadi mesečno. Pri tem je mesečna anuiteta običajno enaka. Banke imajo v ponudbi najrazličnejše kredite za občane. Najpogostejši obliki sta prav gotovo potrošniški in stanovanjski kredit.

4.4 NAJPOGOSTEJŠE OBLIKE KREDITOV PREBIVALSTVA

V nadaljevanju so opisane najpogostejše oblike kreditov prebivalstva.

- Limit na transakcijskem računu

Za limit na transakcijskem računu je značilna njegova kratkoročnost. Z limitom je imetnikom transakcijskega računa dovoljeno, da do določene višine prekoračijo stanje, ki ga imajo na računu. Imetnik uporablja sredstva odobrenega limita le v znesku, ki ga potrebuje. Banka mu za limit zaračunava aktivne obresti. Vsak priliv na račun komitenta zmanjša saldo v breme in s tem strošek aktivnih obresti. Komitent lahko črpa limit na podlagi vloge in sklenjene pogodbe. V pogodbi se določi tudi najvišji znesek, ki je odvisen od kreditne sposobnosti komitenta.

- Potrošniški kredit

Namenjen je tistim, ki prejema redne mesečne dohodke in so kreditno sposobni. To so krediti, ki se rabijo za osebno potrošnjo komitenta in so namenjeni za izpolnitev raznovrstnih potreb in želja. Višina kredita je odvisna od višine dohodkov. Praviloma višina odobrenega kredita ne sme presegati tretjine mesečnega dohodka. Koristijo jih lahko tako komitenti kakor tudi nekomitenti banke.

Ločimo kratkoročne in dolgoročne potrošniške kredite. V nadaljevanju se delijo tudi na namenske in nenamenske. Namenski kredit se odobri za točno določen namen. Namen pa se dokaže z izdano dokumentacijo (račun, predračun), na podlagi katere se po odobritvi kredita izvrši nakazilo na transakcijski račun. Pri nenamenskem kreditu ni treba predložiti nobene dokumentacije, ki bi dokazovala uporabo kredita. To vrsto kredita banka odobri brez določenega namena. Za banke predstavlja ta oblika tudi večje tveganje, saj banka ne ve, za kakšen namen je odobrila kredit. To se pozna pri zavarovalni premiji, ki je višja kot ob namenskem kreditu. Tudi obrestna mera je višja.

- Hitri kredit

Hitri krediti so nenamenski krediti in jih banke ponujajo kot potrošniške kredite pod ugodnejšimi pogoji. Ta kredit je zamenjal obročno odplačevanje s čeki po transakcijskih računih. Za hitri kredit je značilno, da je postopek odobritve zelo enostaven, odplačuje se preko trajnega naloga s transakcijskega računa, stroški odobritve te vrste kredita so zelo nizki, obrestne mere so nominalno fiksne, stroškov

zavarovanja praviloma ni, kreditojemalcu pa ni treba prinesiti podatkov o zaposlitvi in plačah, saj zadostujejo redni mesečni prilivi na transakcijski račun. Edina zahteva bank, ki ponujajo takšne vrste kredita, je, da so posamezniki že več mesecev komitentni banke in da je poslovanje korektno.

- Stanovanjski kredit

Stanovanjski kredit je dolgoročni kredit, namenjen nakupu, gradnji ali prenovi stanovanjskih nepremičnin, redkeje počitniških nepremičnin ali nakupu zemljišča. Ciljne skupine so predvsem mlade družine in zrele družine. Kreditojemalec s kreditom pridobi enkratni znesek, ki ga porabi za želeni namen, odplačuje pa ga v več časovno dogovorjenih obveznostih. Višina kredita je odvisna od kreditne sposobnosti kreditojemalca.

Pred odobritvijo stanovanjskega kredita je v nekaterih bankah treba predložiti dokumentacijo porabe denarnih sredstev. Večina kreditojemalcev takrat predloži gradbeno dovoljenje, zemljiškoknjižni izpisek, prodajno pogodbo, predračun prodajalca gradbenega materiala ali predračun izvajalcev. Banka lahko v teh primerih nakaže denarna sredstva kredita na posamezne račune izvajalcev del na transakcijski račun.

- Hipotekarni kredit

Tudi hipotekarni kredit spada med dolgoročne kredite. Rok vračila je 10–30 let. Značilnost tega kredita je, da se zastavijo nepremičnine. Zastavitev nepremičnine kot poroštvo za kredit je hipoteka. Ker je zavarovan s hipoteko, je kreditna sposobnost kreditojemalca manj pomembna. Zastavljajo se lahko stavbe, gradbena in kmetijska zemljišča. Vsa zastavljena zemljišča morajo biti take vrednosti, da dajejo rento. Poleg tega pa lastnik na zastavljeni nepremični ne sme storiti nič takega, da bi se njena vrednost zmanjšala. Višina kredita ne sme nikoli segati do polne vrednosti zastavljene nepremičnine, ampak le 50–75 odstotkov njene prometne vrednosti. Ne morejo pa se zastaviti nepremičnine, ki se zaradi določenih razlogov ne morejo prodati.

Hipoteka sega na celotno nepremičnino, na vse njene sestavine in pritikline in se širi na vse poznejše umetne in naravne sestavine, kot so na primer novi nasadi (Grubar 2000).

Ločimo dve vrsti hipoteke: kredite s fiksno hipoteko in kredite z amortizacijsko hipoteko. Značilnost fiksne hipoteke je, da upnik zadrži pravico zastave do dokončane odplačila dolga. Pri amortizacijski hipoteki pa se zmanjšuje pravica upnika do zastavljene nepremičnine v skladu z odplačilom dolga.

5 BLAGAJNA VZAJEMNE POMOČI

Blagajna vzajemne pomoči (v nadaljevanju BVP) je posebna oblika združevanja zaposlenih v podjetju ali širše z namenom medsebojne finančne pomoči. Članstvo se lahko pokriva s članstvom v sindikatu, ni pa nujno. Člani BVP periodično vplačujejo določene denarne zneske, s čimer postanejo upravičeni do kredita v določeni višini, ki jim ga izplača BVP (Sindikar KC, 2017).

Posamezni predpisi določajo, kdo je pravna oseba. BVP ustreza civilnopravni družbeni pogodbi (t. i. *societas*), kot jo opredeljuje Obligacijski zakonik, in ni pravna oseba. Pri BVP se namreč dve ali več oseb zaveže, da si bodo s svojimi prispevki prizadevale doseči z zakonom dopustni skupni namen – vzajemno finančno pomoč oziroma kreditiranje članov. Taka oblika družbe ni niti pravno niti poslovno sposobna, pravice in dolžnosti lahko pridobijo samo njeni družbeniki. Družbeniki BVP so fizične osebe – zaposleni določenega podjetja ali več podjetij.

Blagajna vzajemne pomoči ni pravno priznana organizacijska oblika in ne gre ne za pravno ali fizično osebo, ampak je le neformalno združenje oseb kot institut civilnega prava. Za to obliko združevanja ne obstajajo posebna pravila, tudi ne glede njenih organov in zastopanja, in ni pristojnega organa za njeno registracijo.

Glede na to, da je overitelj HALCOM-CA registriran za izdajo digitalnih potrdil pravnim osebam in pooblaščenim oziroma zaposlenim osebam pravnih in fizičnih oseb, registriranih za opravljanje dejavnosti, po našem mnenju izdaja digitalnega potrdila BVP ne bi bila pravno utemeljena. Poleg tega pa BVP kot subjekt civilnega prava tudi nima davčne številke in mu dodelitev digitalnega potrdila tudi iz tega razloga ni možna. Navedeno velja, čeprav BVP lahko odpre račun v banki, saj račun v banki lahko odprejo poleg fizičnih ali pravnih oseb tudi drugi subjekti, za pridobitev digitalnega potrdila in elektronsko poslovanje nasploh pa veljajo strožji pogoji (NLB Proklik, 2017).

Navedeno velja za vse vrste blagajn vzajemnih pomoči, razen če so organizirane kot samostojne pravne osebe. V takem primeru bi se status BVP in v zvezi s tem zahtevano dokumentacijo za pridobitev digitalnega potrdila presojalo po njeni organizacijski obliki

5.1 PRIMER BLAGAJNE VZAJEMNE POMOČI V DOMELU

V začetku 60-ih let prejšnjega stoletja je po pripovedovanju starejših že delovala blagajna vzajemne pomoči, takrat še v Iskri. Zapiskov iz tega obdobja ni ohranjenih. Danes je v sklad včlanjenih 95 % zaposlenih. Vsak mesec vplačujejo članarino kot odtegljaj od plače, vplačana članarina so vsa sredstva, s katerimi deluje BVP.

Sredstva se zbirajo na transakcijskem računu. V primeru izstopa iz BVP se članu povrne vplačana članarina. Novo zaposleni podpiše vstopno izjavo in s tem postane član BVP.

DOMEL[®]**BLAGAJNA VZAJEMNE POMOČI**

VSTOPNA IZJAVA V BVP

Spodaj podpisani-a izjavljam, da prostovoljno vstopam v Blagajno vzajemne pomoči – BVP.

Osebna številka:

IME: PRIIMEK:

NASLOV:

DELODAJALEC:

Datum in podpis:

*Slika 2: Vstopna izjava
(Lastni vir)*

Če se zaposleni odloči najeti posojilo, mora najprej izpolniti »Vlogo za posojilo«.

DOMEL®

BLAGAJNA VZAJEMNE POMOČI

VLOGA ZA POSOJILO

osebna številka delavca: _____ Podjetje : _____
IME IN PRIIMEK : _____
 stanujoč _____

prosim za odobritev posojila v znesku : _____ vračilo v: _____ obrokih

ker sem zadnji obrok plačal meseca : _____ leta _____

Obvezujem se, da bom kreditni znesek poravnal v zaporednih mesečnih obrokih, kot jih predpisuje pravilnik BVP, do končne poravnave dolga.
 Strinjam se, da mi prvi obrok odtegnete pri rednem mesečnem prejemu naslednji mesec po odobritvi posojila.

V kritje naprošenega posojila nudim BVP naslednja jamstva:

- vplačane članske vloge
- jamstvo dveh porokov, ki prevzemata obvezo povrniti posojilo, v kolikor tega dolžnik ne bi storil.

Jamstvo je **obvezno** za člane, ki plačujejo članarino **manj kot 10 let**.

leto včlanitve: _____

1. POROK**2. POROK**

osebna številka delavca : _____ osebna številka delavca : _____
 ime in priimek: _____ ime in priimek : _____
 Podpis: _____ Podpis: _____

PROSILEC _____

PODPIS _____

Železniki, dne _____ 24.03.2017 _____

*Slika 3: Vloga za posojilo
(Lastni vir)*

Vloge zbira blagajnik in po vrstnem redu prejema pregleda, če so ustrezno izpolnjene. Posebno pozornost se nameni letu včlanitve, saj je treba v primeru krajše dobe včlanitve pripisati dva poroka, zaposlena v Domelu.

Mesečno se lahko porabi znesek vseh članarin tekočega meseca in znesek vrnjenih obrokov posojila istega meseca. Odšteti je treba še morebitno vračilo članarin v tem

mesecu. Ko je ta znesek dokončen, se odobrenim vlagateljem nakaže posojilo skupaj z nakazilom plače, vračanje obrokov pa se začne pri naslednjem izplačilu plač.

Po nakazilu posojil je treba ostanek denarja dvigniti, saj na transakcijskem računu ne sme biti salda, ki bi bil posledica BVP-ja. Dvignjen saldo se knjiži na blagajniški dnevnik kot saldo BVP. Če je znesek ostanka, ki smo ga dvignili, v višini naslednjih vlog, se ta lahko izplača naslednjemu prosilcu v gotovini. Ob izpolnjeni vlogi za posojilo mora prosilec podpisati še blagajniški izdatek.

Blagajniški izdatek

BLAGAJNIŠKI IZDATEK					
ST.	DATUM				
PREJEMNIK					
JE PREJEL V GOTOVINI ZNESEK EUR					
Z BESEDAMI EUROV					
ZA	V BREME				
	KONTO	EUR			
PRILOGE	SKUPAJ				
IZPLAČAL	PREIZKUSIL	ODOBRIL	PREJEL	KONTIRAL	VKNJIŽIL

Slika 4: Blagajniški izdatek
(Lastni vir)

Posojilo je potrebno urediti vračilo dolga v obrokih, napisanih na vlogi za posojilo. Obroke posojila se ravno tako vrača pri plači. Za vračilo in prav tako za nakazilo uporabljamo informacijski sistem SAP, preko katerega dobimo tudi podatke o višini vplačane članarine in vračilu dolga.

Transakcija za nakazilo

Kadr.št.	9185	Lotrič Irena	3	Aktivno
Skupina zap.	1	Aktiven	KadrPodr	9000 Domel Holding, d.d.
PodskupZapos	SD	Režijski delavci	Str.mesto	932000 Računovodstvo

Dodatno plačilo	
Vrsta plače	ON14 BVP nakazilo posojila
Znesek	<input type="text"/> EUR ☐ Ind.vred.
Število/enota	<input type="text"/>
Datum nastanka	☒
Predlog datuma	<input type="text"/>
Številka dodelitve	<input type="text"/>
Razlog za spremembo	<input type="text"/>

Slika 5: Transakcija za nakazilo
(Vir: SAP)

Transakcija za vračilo dolga v željenih obrokih

Kadr.št.	9185	Ime	Lotrič Irena
Skupina zap.	1 Aktiven	KadrPodr	9000 Domel Holding, d.d.
PodskupZapos	SD Režijski delavci	Stroš. mesto	932000 Računovodstvo
Velj.	☒	-	☒

Podatki o plačilu	
Vrsta plače	OR04 BVP vračilo posojila
Znesek	<input type="text"/> EUR Skupno <input type="text"/> Št <input type="text"/>
	0,00 0,00
Število/enota	<input type="text"/>
Število obrokov	<input type="text"/> Prvi datum izplačila <input type="text"/>
Prioriteta	<input type="text"/> Interval/Enota <input type="text"/>

Prejemnik plačila	
Prejemnik	<input type="text"/>
Ulica/hiš.št.	<input type="text"/>
Pošt. št./mesto	<input type="text"/>
Država banke	Slovenija
Ključ banke	SLOVENSKA ZADRUŽNA KMETIJSKA BANKA D.D.
Bančni račun	<input type="text"/>
IBAN	<input type="text"/>
Kontrolni ključ	<input type="text"/> Ref <input type="text"/>
Način plačila	SI-SEPA-Domača - RB40
Namen uporabe	<input type="text"/>

Slika 6: Transakcija za vračilo
(Vir: SAP)

Mesečno se kontrolira odplačana in na novo dodeljena posojila. Skupnemu znesku dolga prejšnjega meseca prištejemo obroke novih posojil in odštejemo obroke zaključenih posojil, rezultat mora biti enak dolgu tekočega meseca.

Prenos Salda	2.337,01 €	
Članarina Domel	2.682,00 €	
Članarina 5 Spin-Off podjetij	18,00 €	
Članarina IP	93,00 €	
Članarina Energija	21,00 €	
Članarina Holding	564,00 €	
Vračilo posojila Domel	47.142,00 €	
Vračilo posojila DH Ventilatorji		
Vračilo posojila Domel RR	150,00 €	
Vračilo posojila IP	2.620,00 €	
Vračilo posojila Energija	200,00 €	
Vračilo posojila Holding	8.069,00 €	
Razdeljeno Domel pri plači		39.000,00 €
Razdeljeno Domel v gotovini		2.000,00 €
Razdeljeno IP pri plači		
Razdeljeno IP v gotovini		- €
Razdeljeno Energija pri plači		
Razdeljeno Holding pri plači		20.500,00 €
Razdeljeno Holding v gotovini		- €
dokončno poplačilo		
dokončno poplačilo		
dokončno poplačilo		
dokončno poplačilo		
Vračilo članarine Domel		1.580,00 €
Vračilo članarine Domel IP		400,00 €
Vračilo članarine Domel Holding		
	63.896,01 €	63.480,00 €
Saldo VP	416,01 €	
Skupaj razdeljeno denarja v	Februarju	61.500,00 €

Slika 7: Blagajniški dnevnik
(Lastni vir)

Blagajniški prejemek

The image shows a blank receipt form titled "BLAGAJNIŠKI PREJEMEK". The form includes the following fields and sections:

- Header: "BLAGAJNIŠKI PREJEMEK" in a green box, with "ŠT." and "DATUM" fields below it.
- Payer information: "VPLAČNIK" followed by a line for the name.
- Payment method: "JE VPLAČAL Z GOTOVINO ZNESEK EUR" followed by a line for the amount.
- Unit: "Z BESEDAMI EUROV" followed by a line for the amount in words.
- Table with columns: "ZA" (left), "KONTO" (middle), "V DOBRO" (top right), and "EUR" (bottom right). The table is currently empty.
- Summary row: "PRILOGE" (left) and "SKUPAJ" (right).
- Signature line: "PREJEL BLAGAJNIK" (left), "PREIZKUSIL" (left), "ODOBRIL" (left), "VPLAČAL" (left), "KONTIRAL" (left), and "VKNUJIZIL" (right).
- Form ID: "OBR. 661" in the bottom right corner.

Slika 8: Blagajniški prejemek
(Lastni vir)

Član ima tudi možnost predčasno poplačati posojilo. V tem primeru blagajnik zaključi posojilo, zavedeno v informacijskem sistemu SAP, član pa mora podpisati tudi izpolnjen blagajniški prejemek.

6 PRAVILNIK BLAGAJNE VZAJEMNE POMOČI

6.1 SPLOŠNE DOLOČBE

Poslanstvo Sklada vzajemne pomoči je na bazi solidarnosti omogočiti čim večjemu številu zaposlenih koriščenje brezobrestnih posojil, s ciljem izboljšanja socialnega položaja zaposlenih in s tem izboljšanja socialne klime v družbi ter posledično motivacije za delo.

Na podlagi tega pravilnika BVP ureja način poslovanja sklada vzajemne pomoči, način pridobivanja sredstev in način dajanja posojil članom sklada. S tem pravilnikom se določa način poslovanja BVP, in sicer:

- pogoji za včlanjevanje in prenehanje članstva,
- pravice in dolžnosti članov,
- sredstva BVP,
- višina, rok izplačila in pogoji posojila,
- organi BVP in njihove pristojnosti,
- poročilo o vodenju BVP in dokumentacija.

6.2 POGOJI ZA VČLANJEVANJE IN PRENEHANJE ČLANSTVA

Član BVP je lahko vsak zaposleni v Skupini Domel, ki poda pisno izjavo o pristopu v članstvo BVP, s katero se zaveže, da bo redno plačeval mesečni znesek članarine, odplačeval posojilo ter se ravnal po določbah tega pravilnika.

Članstvo preneha:

- če članu preneha delovno razmerje,
- s prostovoljnim izstopom iz BVP na podlagi pisne izjave,
- z izključitvijo iz članstva BVP zaradi nespoštovanja pravilnika,
- če se BVP ukine,
- z upokojitvijo člana.

6.3 PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLANA

Pravica člana je, da:

- koristi brezobrestno posojilo v skladu s pravilnikom,
- je obveščen o delu in poslovanju BVP,
- izstopi iz članstva BVP,
- dobi ob izstopu iz članstva vrnjene privarčevane vloge (brezobrestno).

Dolžnosti člana so, da:

- redno plačuje članarino,
- redno odplačuje posojilo,
- se ravna po določbah pravilnika.

6.4 SREDSTVA BLAGAJNE VZAJEMNE POMOČI

Sredstva BVP so:

- mesečne članarine članov.

Novo zaposleni delavec se ob podpisu pogodbe o zaposlitvi prostovoljno odloči o članstvu s podpisom pristopne izjave. Ob podpisu pristopne izjave delavec prejme tudi ta pravilnik.

Sredstva z naslova članarine se odvede od mesečne neto plače delavca na TRR Domela. Vsak član plačuje mesečno članarino pri izplačilu plače v višini 3,00 EUR. Članarina se lahko poviša, ko se plača kumulativno poviša za najmanj 10 % od zadnjega povišanja članarine, in sicer za isti odstotek, kot se je povišala plača.

Članarina se ne obrestuje. Ob izstopu iz članstva ali prenehanju BVP dobi član članarino izplačano v celoti brezobrestno oziroma po poročunu njegovih morebitnih obveznosti. Vse tako zbrane članarine in članarine iz preteklosti tvorijo sredstva sklada vzajemne pomoči in so namenjena izključno dajanju brezobrestnih posojil članom.

6.5 VIŠINA, ROK IZPLAČILA IN POGOJI ZA PRIDOBITEV POSOJILA

Privarčevane vloge so sredstva, iz katerih se dajejo posojila prosilcem. Član sklada pridobi pravico do posojila praviloma po dveh letih članstva. Dokler ni včlanjen v sklad sedem let, mora za posojilo pridobiti dva poroka, ki prevzameta obvezo o vračilu posojila, v kolikor dolžnik tega ne bi storil sam. V primeru članstva od polovice leta do dveh let lahko član zaprosi za posojilo do 200,00 EUR.

Minimalni znesek posojila je 200,00 evrov. V primeru, ko je na razpolago dovolj sredstev, se lahko odobri posojilo v večjem znesku. Znesek odobrenega posojila je odvisen od višine plače prosilca, obstoječih kreditnih obveznosti in dobe odplačevanja posojila.

Član vrača posojilo v enakih mesečnih obrokih, prvi obrok zapade v plačilo naslednji mesec po odobritvi posojila. Maksimalno število obrokov je štiriindvajset. Obroki

posojila se odtegujejo od plače. Član, ki še ni odplačal že odobrenega posojila, lahko pridobi novo posojilo, vendar le, če je odplačal polovico obrokov obstoječega posojila. Če v tekočem mesecu ni na razpolago dovolj sredstev, se vloga prenese v naslednjega.

Član, ki želi prejeti posojilo skladno s tem pravilnikom, mora izpolniti vlogo, v kateri označi zeleno višino posojila.

Član, ki želi dvigniti privarčevana sredstva skladno s tem pravilnikom, mora izpolniti izjavo za dvig privarčevanih sredstev, ki jo dobi pri blagajniku BVP.

Izplačila posojil in privarčevanih vlog so praviloma do 18. v mesecu pri izplačilu plač. Če sredstva niso porabljena, imajo člani možnost pridobiti posojila v gotovini.

Ob podaji vloge za odobritev posojila mora prosilec dati pisno izjavo, da bo prejeta posojilo vrnil v dogovorjenem roku oz. da bo sam nakazoval obroke, če iz objektivnih razlogov tega ne bo storil delodajalec.

Prosilec izpolnjeno in podpisano vlogo posreduje blagajniku BVP.

Če ima član sodne in davčne izvršbe, sme dobiti posojilo le za poravnane teh, nikakor pa ne sme prejeti posojila v gotovini.

Član lahko kadarkoli, brez dodatnih stroškov, predčasno poplača posojilo. Za poplačilo posojila se obrne na blagajnika, s katerim uredita vse potrebno.

V primeru prenehanja delovnega razmerja pred iztekom odplačilnega roka oziroma pred odplačilom vsega dolga se posojilojemalcu ob obračunu njegove zadnje plače odtegne celotni znesek neodplačanega posojila. Če je dolg višji kot zadnje izplačilo, se ta poročuna od njegovih privarčevanih članskih sredstev v BVP.

V primeru smrti člana BVP se opravi poravnava dolga iz privarčevanih sredstev, če dolga ni, se njegovim ožjim družinskim članom izplača vplačana članarina umrlega člana.

6.6 ORGANI BVP IN NJIHOVE PRISTOJNOSTI

O izredni odobritvi posojila odloča tričlanska komisija, ki jo imenuje uprava podjetja. Pristojnosti komisije so:

- dodeljevanje posojil v izrednih primerih in
- določanje vrstnega reda ob velikem številu prošenj.

Pri dodeljevanju posojil se upošteva datum prejema vloge. Vrstni red se spremeni v izrednih razmerah, v tem primeru komisija odloča o dodelitvi posojila. Tako glede višine odobrenega posojila kakor tudi roka odplačila ali zavrnitve prošnje za posojilo ima član pravico do pritožbe pristojni komisiji, ki mora v roku 15 dni vlogo oziroma pritožbo rešiti in člana pisno obvestiti o rešitvi. Sklad BVP preneha, če je vanj vključenih manj kot četrtnina zaposlenih.

6.7 POROČILO O VODENJU DOKUMENTACIJE BVP

Blagajnik vodi in hrani vso dokumentacijo, ki je bila obravnavana na sejah. Enkrat letno poroča o delu BVP komisiji.

Priloge:

- Izjava za včlanitev v BVP,
- Izjava za izstop iz BVP,
- Vloga za pridobitev posojila,
- Vloga za vračilo članarine BVP.

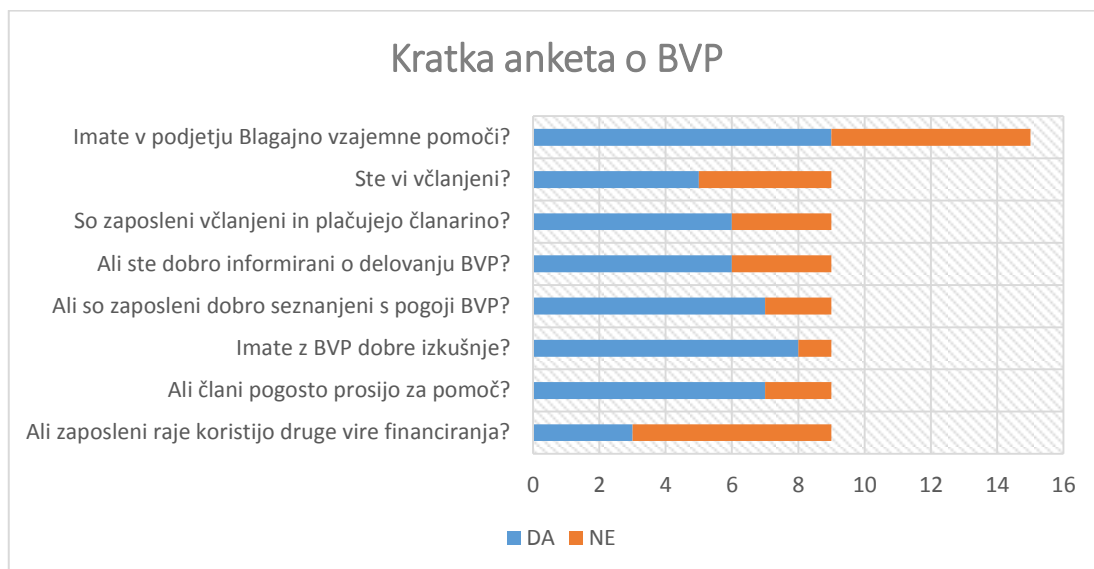
7 ZAKLJUČEK

Blagajna vzajemne pomoči je bila nekdanj zelo razširjena oblika hranilništva v slovenskih podjetjih. Ponekod se je za BVP uporabljal izraz čebelica. Dandanes je veliko manj podjetij, v katerih blagajna še vedno deluje. Pri prijateljih in znancih, ki niso zaposleni v Domelu, je bila opravljena kratka anketa, kako je BVP urejena pri njih.

Od petnajstih različnih podjetij v bližini je devet podjetij kjer BVP deluje, ostalih šest podjetij pa BVP nima. Anketirana podjetja so:

- Alples d.d. Železniki,
- Bosch Rexroth d.o.o., Škofja Loka,
- Eles d.o.o., Ljubljana,
- Goodyear Dunlop Sava Tires Kranj,
- Hilti d.o.o., Trzin,
- Iskra Mehanizmi d.o.o., Lipnica,
- Knauf d.o.o., Ljubljana,
- Komunala Tržič,
- Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana,
- Mercator d.d., Ljubljana,
- Niko d.o.o. Železniki,
- Triglav zavarovalnica d.d., Kranj,
- Univerzitetni klinični center Ljubljana,
- Vzajemna zdravstvena zavarovalnica d.v.z., Ljubljana,
- Žito, d.o.o., Ljubljana.

Pri tistih podjetjih, kjer BVP deluje, je anketa pokazala naslednje rezultate.

*Graf 1: Anketa o BVP
(Lastni vir)*

Iz grafa je razvidno, da je v podjetjih, kjer BVP deluje, večina zaposlenih z njo zadovoljna. Glede na odgovore je informiranost o delovanju BVP v podjetjih dokaj slaba, posledica tega pa je vse manj članov BVP.

Glavna naloga diplomskega dela je prenova pravilnika BVP. Največja slabost prejšnjega pravilnika je časovna omejitev vračanja posojila. Pomembna pa je tudi opredelitev, komu se lahko izplača posojilo v gotovini. Z novim pravilnikom se bo informiranost glede najema posojila zelo izboljšala, ker imamo veliko novo zaposlenih delavcev, ki se s takim načinom kreditiranja še niso srečali.

Opravili smo primerjavo s pravilnikom BVP Sindikata Poštne banke Slovenije in Sindikata Kliničnega centra Ljubljana. Že v nazivu se vidi, da deluje BVP preko sindikata omenjenih institucij, za razliko od Domela, kjer BVP deluje pod okriljem matičnega podjetja.

Med pravilnikom Sindikata Poštne banke Slovenije in pravilnikom BVP Domel lahko naštejemo nekaj bistvenih razlik:

- člani so lahko tudi upokojenci Poštne banke,
- sredstva v blagajni so tudi drugi prispevki,
- članarina je za 2,00 EUR višja,
- član dobi pravico do posojila po treh mesecih oz. po šestih mesecih, če ni član sindikata,
- znesek posojila je 700,00 EUR ali največ trikrat toliko,
- maksimalno število obrokov je 10,

- manipulativni stroški posojila za odobritev in za vsak obrok posojila znašajo 1,00 EUR,
- vračilo posojila je možno tudi preko trajnega naloga,
- v primeru izstopa ponovna včlanitev ni več možna.

Tudi pravilnik Sindikata Kliničnega centra kaže nekaj ključnih razlik:

- za članstvo v BVP je treba biti član sindikata,
- pravica do najema posojila dobijo po štirih mesecih,
- med sredstva v blagajni sodi tudi vpisnina, obresti od vloženih sredstev, razne dotacije in darila,
- višina posojila je odvisna od dobe včlanitve in sicer med 200,00 EUR in 700,00 EUR,
- posojilo se vrne v 10 obrokih oziroma ob predložitvi prošnje za podaljšanje odplačevanja posojila največ eno leto.

Pri pravilniku BVP Domel so sredstva v blagajni samo vplačane članarine delavcev. Pravica do najema posojila je dve leti, a vračilo posojila je dovoljeno v dveh letih. Znesek posojila je tako lahko večji, odvisen pa je od dohodka najemnika posojila.

Člani BVP Domel so z delovanjem blagajne zadovoljni, saj je vsak mesec ves razpoložljiv denar v obtoku. Da bi se izognili nevšečnostim, pa bo nov pravilnik omogočil boljše delovanje tega sklada.

LITERATURA IN VIRI

Knjige in članki

Grubar, K. (2000). Okvirna hipoteka. *Bančni vestnik*, 49.

Hočevar Toussaint (1984). Slovensko poslovno bančništvo kot inovacijski dejavnik, 1900– 1930. *Posvetovanje o zgodovini denarstva in bančništva na Slovenskem*. Ljubljana.

Jaklič, M. (1999). *Poslovno okolje podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Kamhi, B. (2003). *Kaj vemo o bančnih poslih?* Ljubljana: Združenje bank Slovenije.

Lazarevič, Ž., Prinčič, J. (2000). *Zgodovina slovenskega bančništva*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.

Lazarevič, Ž. (2001a). Slovensko bančništvo do prve svetovne vojne (1). *Bančni vestnik* 50, 1-2.

Lazarevič, Ž. (2001b). Ukrepi, posegi in orodja Banke Slovenije pri opravljanju njenih nalog. *Bančni vestnik* 50, 7-8.

Nečak, D. (1989). *100 let Mestne hranilnice ljubljanske*. Ljubljana: Gospodarska banka Ljubljana.

Orožen, J. (1977). *Celje in slovensko hranilništvo*. Celje: B. k.: Ljubljanska banka podružnica.

Ribnikar, I. (1999). *Monetarna ekonomija I*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Ribnikar, I. (1994). *Od denarja do medvedjega trenda*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Valvasor, J. V. (1972). Rudnik v Železnikih (Odlomek iz Mirko Rupel: Valvasorjevo berilo). *Loški razgledi*, letnik 19, številka 1. Pridobljeno 12. 7. 2017 z naslova URN:NBN:SI:doc-ALF5BDD4 from <https://www.dlib.si>.

Verbinc, F. (1997). *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Videčnik, A (1989a). *Denarništvo v Celju, od hranilnice do banke*. Celje: Ljubljanska banka, Splošna banka Celje.

Videčnik, A. (1989b). *Denarništvo v Šaleški in Zgornji Savinjski dolini*. Velenje: Ljubljanska banka, Temeljna banka Velenje.

Videčnik, A. (1989c): *Denarništvo v koroški krajini. Slovenj Gradec*. Slovenj Gradec: Ljubljanska banka, Temeljna Koroška banka Slovenj Gradec.

Vidmar, T. (1997). *Bančni kreditni posli in vzorci pogodb*. Ljubljana: Center Marketing Int.

Zalokar, N. (2012). Blagajniško poslovanje gospodarskih družb. *IKS, Revija za računovodstvo in finance*, št. 5/12 letnik XXXIX.

Spletne strani

Denar v Sloveniji. (b. l.). *Zgodovina denarja*. Pridobljeno 12. 7. 2017 z naslova <https://site/denarvslovenijisasastokelj/home/zgodovina-denarja>.

NLB *Proklik* (b. l.). Pridobljeno 12. 7. 2017 z naslova <http://www.proklik.si/?q=node/90>.

Sindikát KC (b. l.). *BVP – Solidarnost*. Pridobljeno 12. 7. 2017 z naslova <http://www.sindikát-kc.si/ugodnosti-za-nase-clane-bvp--solidarnost.html>.

Wikipediija (2016). *Slovenski tolar*. Pridobljeno 1. 7. 2017 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenski_tolar.

Združenje bank Slovenije (b. l.). *Poslanstvo ZBS*. Pridobljeno 12. 7. 2017 z naslova <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=376>.

Združenje bank Slovenije (b. l.). *Banke in hranilnice*. Pridobljeno 12. 7. 2017 z naslova <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=366>.